

KOLOZSVÁRI PAPP LÁSZLÓ

Sírószövetség

A tetejébe írószövegségi kongresszus is lesz az ősszel! Melegség tölti el a nyeldeklőmet, lesz ingyenszendvics (eddig volt!), lesz potyapia, ami ugyan nincs, de jobbaink (és baljaink!) hév kebelrel kínálják döglöttkutya-aktatáskájukból a butykost. A csiklandott-hevített izgágaság is át meg át fog hullámsani a tagságon; minden olyan tagságon áthullámszik, melynek semmi szerepe az események alakításában. Az arcok ragyognak, a szemek összevillannak, hogy „na most!”, közben a szájak félcsücsörré nyílván kérdik a félpödrött fültől, hogy „mi van na most?”, föltételezve, hogy a fültől út vezet az agyba (régii hiedelem). Olyan emberi és esendő az egész, hogy szinte már szeretetre méltó.

Nem lesz viszont történelmi jelentőség. Nem lesznek olyan szavak, melyeket lóugrásban összeolvasva azt kapjuk, hogy „az oroszok menjenek ki”, mely megállapítás, a biztonság kedvéért, úgy folytatódik, hogy „a Városligetbe egy ingyen szellemvasútra”. Összekacsintás sem lesz, hogy hű de odamondtunk; de hallgathatunk is, ha kapunk egy nyugat-berlini ösztöndíjat. Nincs már Nyugat-Berlin, csak Kelet-Washington. Különösebben már nem tördeli a kezét senki, azt a néhány homo novust leszámítva, aki elnök akar lenni. És tán azt a néhány mustosodó emberfürtöt, mely azt képzei, hogy valami jó esik le neki abból, ha Sanzsan Benő, Szenil Szilárd vagy ki a Tehén Túró lesz a Szövetség elnöke... Az íróegylet annyira eljelentéktelenedett, hogy már a megszűnés sem fenyegeti. Konc persze az a palota a Bajza utca sarkán, ahol még – ideig-óráig? – találkozhat Sepsiszentgyörgy Mahopac-kel; s ahol egy dögnehez bútorokkal berendezett, megfizethetetlen vendéglő mégiscsak várja az írókat – ideig-óráig? –; a könyvtár viszont osztályon felüli, még ha néha el is nyomja a kinti utcazaj (pénz nincs az állománygyarapításra, legalább az Európa elküldhetné a könyveit – azokat a fehéreket!). Kár, hogy mint hírlík, az elnök szívesen megszabadulna lapjaitól – úgy is kell, minek egy magyar íróegyletnek magyar irodalmi lap?, nem elég, ha önszájúlág védelmezzük kanonizált íróinkat más írókkal szemben? (vajon leesik érte valami, vagy magától esik fel?). De ha már szalmát égetünk a házban (váltakoztat egy román közmondásra), jegyezzük meg, hogy a kultuszláncának is csak a Nagyvilág kellett, az is elég nehezen; de hát az legalább nem magyar irodalom. (Vajon emeli-e az általános műveltségét a kultuszláncnoknak és kultuszláncinának, ha eláruljuk, hogy az MTV-ben egy félórás bugyi-show többbe kerül, mint a Kortárs évi költségvetése?) És van még egy palotája az íróknak, a Balaton partján; az országszekér azonban annyira megfutott, hogy immár nem éri meg az a felszörcsenés, amit magam is hallatnék, ha eme felhőbe hanyatló romvárat le akarná nyúlni holmi komplikált privatizátor. Hadd homokozzanak az írók, köztük én is, gondolják a gondolók a hatalmi gondolákban. Victor Hugo tollára kívánczó látomás, amint a Magyar Író a hólepte, néma tengeren, süket csöndben homokozva egy Bajza utcai palota fedélzetén – alámerül. Hah! Csak mint az egykoron *Tavas*-nak gondolt, *Mavasz*-szá toprongyult féllábú gőzjacht. Nem kell siettetni az elmúlást, az íróknak már sikerült átvágniuk a fát maguk alatt, a többi Newton almája.

De ha már ide tévedtünk – piszkosul tudatosan –, jó volna óvatos gondolatokat megeresztetni arról, hogy milyen fáról is sikerült a Ma Magyar Írójának lefűrészelnie magát az elmúlt tíz évben.

Uborkafáról persze csak hézagosan, elvégre azon a fűrészelés fordított. Kanonizált írónak, annak az öt-hatnak a fájára, akik a Frankfurter Allgemeine Zeitungban hirdetik magukról, hogy már csak azért is ők a legjobbak, mert mások nincsenek; s ebben – dicső előd! – az alexandriai könyvtár felégetőjének szellemét idézik meg. Nem róluk van szó, ők elszálltak még akkor is, ha súlyosan vannak. (Közülük magánérdeklődésemre csak **Eörsi István** tarthat számot. Kíváncsi lennék közelebbről arra a lélekre, mely a Sztálin-versektől az Allgemeinéhoz nyúlik, és nem szakad. Mármost pszichológiai szempontból, ámbár végszükségben elbeszélgetnék a pattanásig feszült lélektulajdonossal is. Széltében beszéljük, hogy megnyugtató a lényem.)

De nem lehet kitérni. Mielőtt engednék természet adta vágyamnak, hogy másra mutogassak – nem a kanonizált fiúkról van szó! (igaz is, hol vannak a lányok!, az ivararány!, jaj lesz nektek, ha Kósáné észreveszi!) –, be kell vallani, munkahipotézisképpen, hogy a nemzedék nemigen állt fel. (Más se nagyon.) Ha volna is a Kor Magyar Írójának intézményes lehetősége az ön-értékesítésre, megtoldva ezt az Ady-tehetséggel, hite már nemigen van hozzá (hit = jövőkép), s az ebből következő látomás is inkább el-elmarad. Szétvitatkoztuk magunkat, Író Uraim, az elmúlt tíz esztendőben; vegyük ehhez hozzá a *hat ember keresi egymás szövegének az értelmét* a Frankfurter Allgemeine-ban; a magyar posztmodern; ne feledkezzünk meg róla, hogy a negyven év kommunizmus szükségképpen meglazította az eresztékeinket még akkor is, ha a napot száz szellemi fekvőtámasszal kezdtük volt, hiszen a nap, történelmi kényszer folytán, száz buk-fencsel ért véget. (Sok gorombaságot fogok még írni, úgyhogy minden, ami rossz, az én fejemre hulljék; készséggel elismerem továbbá, hogy minden író társam külön-külön kivétel – vagyis, mint minden ember, fenség, csak nem Ady.)

Ha már Ady! Tulajdonképpen fel kéne kínálnunk valamit (szinte félek a szótól: a nemzetnek!, én komolyan gondolom és érzem is a szót, nyilván ti is, akik nem csak alanyban és állítványban gondolkodtok; ilyen például Juhász Ferenc, nem ő, hanem az MSZP alelnöke, a Medgyessy jobbkeze!, az intímabb műveletekhez, *Mozgó Világ*, 8.). Fel kéne tehát kínálnunk valamit ezen a kongresszuson a nemzetnek, ám ennek nem csupán a felkínáló részéről nincs fedezete, de a fogadó sem tudja, hogy neki fogadnia kéne valamit, hogy tárja szét legalább a karját, mint vak ember a hangra, ha azt hallja: Dobom! Ó, nem a nép, hagyjuk! Szegény magyar népünket már szerelmese, Németh László is *dementiálisnak* nevezi, amikor azt írja, hogy fölötte, „a dementiális magyar nép fölött a tudatot újrászóni” törekedett; de hát a jámbor magyar népnek egy teljes huszadik század esett a fejére, az ólmosbotos végével, a szocializmussal, örvendő az, ha tolhatja a drótszekerét valamelyik plázában, a szekérben pedig – elférne benne egy ruhásszekrény – ott gurul ide-oda az Amstel, s hogy ne zörögjön, odajön a rendész!, be van oda ékelve két Danone is... A tetejébe, bármilyen furcsa, Író Uraim, a demokratikus hatalomnak sem kell az, amit üzenhetnénk, ha még eszünkbe jutna, hogy üzennünk lehetne. Nem vagyunk alkalmasak rá, nem kellünk. Ilyen egyszerű! (Jól pofon nyalták a Magyar Írókat a Corvin-lánccal is, valljuk be!)

Mivel ez a báj- és kéjhelyzet, ott fogunk állni a külön nekünk összehívott kongresszuson, szemünk csillog (az ötvenhatos villanykörték fényében), majszoljuk a szendvicset (én a sonkásat szeretem; ha telik sajtra, camembert legyen – ő, ha bleu-re is futná –, ne mindig az a fogtömjő, diótörő trappista), hogy végül, mint Iván Tyimofejevics: emlékszel, bátyuskám?, amikor itt befordultunk, ott lőttünk, s amott adta ki a lelkét Maruszja, amikor betért a kozákezed!, de mondd, *lett abból az egészből valami?*

Az embernek azért mégiscsak meg-megáll az esze (rágyújt!, megy tovább!), ha belegondol és belerendül: hogy vesztette el az irodalom ennyire a jelentőségét abban az országban, ahol

– a kimondhatatlan kimondásának szörnyű szorításában – még született államférfiak is írókká lettek? Teszem azt, Széchenyi. De egyáltalán, itt kétszáz éve a magyar író állít (történelmileg többnyire) elérhetetlen eszményt a nemzet elé. Mi történt, hogy egyszer csak abbahagyta?! S hogy rá se bagóznak?! Van egyrészt a kanonizált Allgemeine, nekik beütött, nem akarnak mondani ők semmit, s ezt teljesítik is; szövegirodalom beavatottaknak; ívenként egy vicces, vagy húszívnyi tárgyilagoss. *Újszenvelg*. Másrészt van egy sereg magyar író (ott állnak kajlán az írókongresszuson a folyosón, svédgombát kaptak, tehát elégedettek – én nem szeretem), a könyveik a minisztérium támogatásával jelennek meg, honoráriumra nem futja, nem azért csináljuk!, mondják gőgbután; a példányokat a szerző szétosztogatja, a kiadó tán el is süt belőlük egy párat, a terjesztés magánbuli, a magyar író nem kell neki, ha át is veszi, nem teszi ki a polcra, egy idő után érte lehet menni, nem vette senki!, mondják; a magyar író könyve úgy tűnik el, hogy senki se látta, a minisztérium alkalmasint elégedett, hiszen naprakészen elkönnyvelheti a Számvevőszéknek, hány milliót nyomott ki a magyar irodalomra, épp csak hogy *a dolog nem történt meg!*, így van ez, és még úgy is, fenséges és kivételes Írókollégák, ahogyan Illyés Gyula mondta volt: *a megszégyenülés immár munkaakadály!*

Vajon miért nem kellettünk egyetlen mecénásnak sem – a kanonizált Allgemeine-t hagyjuk!; de ők sem kellenek, csak jól jönnek –, miért nem ismeri fel ezt a roppant hagyományt és erőit, a magyar irodalmat, egyetlen kormányzat sem?

Így aztán az emberben, ha író, megérlelődik lassan, hogy ő nincs is! Lényegében! Mert látogatásban egy utolsót lobbanó szupernóva. Csakhogy a dolog visszafelé is van; mint a kígyó. A kongresszusi folyosón elmeredő mosolyukban rejtőzködő írók nélkül a pragmatizmus ócskavasdarálója fenyegeti Berzsenyit és Móriczot, Jókait és Krúdyt, igen, már őket is! Hogy nem? Hogy hülyeségeket beszélek?... (Na, miben fogadjunk? Ha én nyerek, legyen egy közszolgálati könyvkiadó [ha köztévére van egy pár milliárd!]; ha igazam lesz, már úgysem lesz mit kiadni abban a kiadóban; mindenképpen önök nyerne, uraim!) És a felismerés nem pipálható ki kulturális juttatással, ami mellesleg a semmibe vész, mint láttuk, mást kéne felismerni végre a folyosón félszegen ténfergő Magyar Íróban (kezében izzadt kávéscsésze).

LEGÚJABB!

LEGÚJABB!

Légy rosszkedvű, élj szürkén!

Veszítsd el az önbizalmad!

MINEK NEKED OLIMPIA?!

Eltársi üdvözléssel

MEDGYESSY PÉTER

multimilliomos

és savanyúcukorka-árus

Ahogy elnézi az ember az eltelt három és fél évet, mintha valamiféle babonás félelmet észlelné a kulturális kormányzaton minden iránt, ami csak spirituális. De muszáj angolra fordítani a szót: minden iránt, ami *soft*, minden javára, ami *hard*. A kultúra a szellem infrastruktúrája – ez a *soft* (s mennyivel olcsóbb, mint az autópálya!). És még csak vitatkozni sem lehet! Csikicsuki! A taktikai bravúrok egymást érik, a kultuskormányzat – és nem csak ő – tárgyat tárgyra

halmoz, hogy majd e tárgyak megszülik azt a *softot*, aminek meg kellett volna előznie és határoznia a *hardot*.

Hát hogyan üdvözlőné az ember lelkesen az új Nemzeti Színházat, a gyomrot mégis szomorúság húzza görcsbe, ha tekintete lecsorog színházi életünk kietlen tűzfalain. Úgy legyen, hogy a Ház meghozza a Színházat is! Pénzutalványozási paláverektől hangos a magyar filmélet; végül is csak helyeselhető, hogy a tízmilliókba kerülő film-fűzfapoétika fölött tapasztalható végre némi kétkedő hümmögés (lehet, hogy tévedek – ez esetben még hümmögés sem tapasztalható); kérdéses azonban, hogy a filmfűzfa ellensúlyozható-e egy duhaj nagy Széchenyivel, s vajon a *Bánk bán* külföldön is konvertálható felképelése nevezhető-e magyar filmgyártásnak. S ha már orrba-szájba zene! Meg ne feledkezzünk a minden mennyiségben hőmpolygetett Operáról, Operetről, Erkel Színházról és Táncházról a Várban, Fischer Ivánról és tovább: Múcsarnokról, Párizsról és galériákról föld alatt és fölött, Modern Magyar Képtárról a Soroksári úton... S a filmről még annyit: hogy a posztmodern ádámkosztümjében magaillegető alanyifilmes onánia leváltható-e egy Szabó István megmetszette Mátyás királlyal, az kitörő érdeklődésre tarthat számot részemről is. Megértésem mély, mint a múltnak kútja (ne mondjuk inkább feneketlennek?), hiszen a beavatottak számára képrejtvenyt fabrikáló (és prózát író!, verset költő!, színházat játszó!) művésszel valamit csak-csak szembe kell állítani! Egy Széchenyi Bánk Mátyást! Lesgől, de megadták! Csak akkor mondjunk le arról a *soft*ról, amit Magyar Filmnek hívnak. Zsákutca, kijárat a hátunk mögött.

De lazítsunk a művészeteken kívül. Tisztelt Deutsch úr! Ki ne repesne a stadionépítések-től és -rekonstrukcióktól? Jómagam, ha jövőre történetesen kimegyek a Megyeri útra az Újpest–Vasasra (esély sincs rá!), 601-ik nézőnek (az idén 600-an voltak, ez a szint már stabil, ugye?), annak fogok örülni, hogy pár száz millióért nem esik a fejemre egy darab lelátó. Mi másnak? Ha pedig süt a nap, még le is barnulok. A focistadionok harmincmilliárdos felújítását már csak azért is önfeladt örömmel veszem, mert a legutóbbi fordulót mintegy húszezren látták. Tudom, meleg volt! (Télen meg hideg lesz. Ősszel esik az eső.) Nem vagyok pikírt, mindazonáltal érzek ebben az egész vállalkozásban valami parkinsonit! A székház felépülése, illetve az ott folyó tevékenység fontossága fordított arányban látszik állni egymással. Parkinson úr a brit gyarmatbirodalom összeomlását hozza fel példának híres művében, a *Parkinson törvényében*; a birodalom felbomlására elkészült végre a Gyarmatügyi Minisztérium pompás székháza. Igazán nem vagyok pikírt, miniszter úr, sőt, tündöklő optimizmusnak érzem, hogy egy szinte már nem létező tevékenység céljaira nem is egy, hanem tíz-húsz székház épül. Jó, jó, tudom, vannak Orth- és Bozsik-programok. Sajnos, újfent közbe kell vetnem, hogy ön még homoklapáttal a kezében üldözte, eléggé nem helyeselhető módon, a szomszéd kislányt a játszótéren, amikor én már különböző focimegváltó plánumokról, projektumokról és egyéb alsó és felső palimadárfogásokról olvastam a görbe sportsajtóban. Így jutottunk ide! Mert segít-e a magyar focin, ha lila-zöld-kék műanyag kagylószekben fázik fel az ember unalmában?

Végestelen-végig valamiféle ősi rettenet vagy újdonság értetlenség tölti el az államhatalmat mindentől, ami nem kézzelfogható. Foci helyett eléggé nem helyeselhető stadionok (és olimpiai, Európa-bajnoki pályázatok, mutatis mutandis: újabb stadionok), filmgyártás helyett eléggé nem helyeselhető film Széchenyi Istvánról; nemzetkép helyett eléggé nem helyeselhető gyermekded zászlóosztogatás... És, jaj, be kell vallani: újjáépítése a tizenkilencedik századnak. Igazán nem vagyok pikírt, de hát a várromok újjáépítésének daliás programjából tanácstalanság ásit! Mindenfelé csak a *hard*, a *hard*, a *hard*. Valami helyett, ami *soft*, s amiből még annyi sem dereng, hogy volna itt valami megsoftolandó.

Nyilván tévedek. Az alanyi film lehámlasztása, a durva és szubtilis posztkominternes történelemhamisítások lenyesegetése bizonyára meghozza a várt eredményt. (Vagy nem.) Hogy érthetlenebb legyenek: a sajátos, csak ránk jellemző (fideszes?) gondolkodást – végül is ha épí-

tünk jó téglából egy házat, ráírjuk, hogy gondolkodóház, s behurcolkodunk, akkor ott gondolataink fognak támadni! (Vagy nem.) Orrunkon-szájunkon jön nekünk a *soft!* Bent a *hardban*. Az egyik taktikai győzelem a másikat éri, stratégia majd csak kerül, ha kerül... Hogy filmi történelemhamisítás? Itt van például a *Glamour*, zagyvasága igen alkalmassá teszi arra, hogy a beavatottak ne vessenek (vesd össze: szövegirodalom beavatottaknak), mire azok is kacajra fakadnak, akik beavatottaknak szeretnének látszani. Ez így együtt ezer-kétezer fő. A durva hamisításra vegyük a Mészáros Márta kominternes visszarévedését a szovjet Kaukázusba (és egyebüvé), amikor még jó úton járt a szocializmus. Meglepő, hogy még a kiváló Pütkösti Árpád, aki példátlan plaszticitással gömbölyítette meg nekünk Rákosi Mátyást, még ő is azzal kezdi a trilógiát – *Rákosi a hatalomért* –, hogy hej, milyen nagyszerű és nemes volt ez az egész (eszme?, ember?) eleinte – becsületére legyen mondva, megtörik az s. k. összehordott adatok súlya alatt –, mikor hal már ki az a felütés, miszerint a szocializmus építése egyetlen pillanatig is nemes volt? David Remnick írja a *Lenin sírjában* – Európa, 1998 –: „Egyik barátom találkozott egyszer Molotovval a halála előtt, és azt mondta neki: 'Tudja, kár, hogy Lenin olyan hamar meghalt. Ha tovább él, semmi baj nem lett volna.' 'Miért gondolja?', kérdezte Molotov. 'Mert Sztálin vérszopó volt, Lenin pedig tisztességes ember', felelte a barátom. Molotov elmosolyodott, majd így szólt: 'Sztálin szelíd bárány volt Leninhez képest.'” Ennyit Mészáros Márta művészetéről. A legérdekesebb azonban annak az ávós verőlegénynek a fess alakja, aki megundorodik önmagától – hogy félre ne értsük, le is hányja magát (csak a cipőjét, magára még szüksége van) –, hogy aztán meg se álljon az '56-os barikádokig. Hogy végül a napfényt ízlelgetve elűgessen a szabadságba, mint nemes paripa, mely épp kihúzta a patáját az eltaposottak beléből... Innen, uraim, önök szerint egyenes út vezet a mi Mátyás királyunkhoz? Engem, aki a szó szoros értelmében a Mátyás szülőházának az árnyékában cseperedett fel, a kolozsvári Óvárbán, s aki Fadrusz János szobrának talapzatán fogócskázott ötévesen, engem ez a kérdés különösen érzékenyen érint. Nem kéne már nekifogni, uraim, a magyar Abuladze keresésének – hátha idővel megtalálják? A holttest az utcán hever, uraim!

LEGÚJABB!

LEGÚJABB!

Hanyagul kezeli az Önre bízott közvagyon?

De kevesli jóvedelmét?

SZTÁLINVÁROSBAN A MEGOLDÁS!

Kössön önfelügyeleti szerződést!

DUPLA DOHÁNY!

A tranzakció törvényességét az

MSZP

garantálja!

Erényeit minden fórumon megvédi

Csiha Judit és Suchmann Tamás

a tiszta

a tisztább

Találkozunk az MSZP székháza előtt!

Köztársaság tér 1956.

Ezzel sem megyünk semmire, vissza kell ülni a magyar író kaptafájához, vájkálni a csiritestáljában. Amit írandó vagyok, ismétlem, nem lesz túl vidám, de hát azok sem voltak valami derűsek, akik természetesebb, méretesebb művet hagytak a pudvás utókorra. Vegyünk egy Michelangelo-idézetet, hogy jobban megértsük magunkat. „Nehéz munkáim megtörttek, kimerítettek, kifacsartak, s az a vendéglő, ahova indulok, hogy a többiekkel egyem és éljek, maga a halál... Csontokkal, idegekkel teli bőrszakomban egy darázs zümmög, és egyik csatornámban három követ rejtegetek. Arcom madárijesztőhöz hasonlít, olyan vagyok, mint a szárazság idején kiaggatott rongyok a mezőn, amelyektől elijednek a hollók. Egyik fülemben pók mászkál, a másikban egész éjjel tücsök muzsikál. A hurutomtól se aludni, se horkolni nem tudok.” Néha ilyennek látom a Magyar Írókat, a különbség talán annyi, hogy én még tudok nevetni rajta. (Önök, Élő Író Hölgyek/Urak, az utolsó por[hüvely]szemükig kivételek!)

Mindamellettt fel nem foghatom – csak mint iskolás számtantudásommal a határozatlanságit egyúththatót –, hogy a jelen (és a közel múlt) kulturális kormányzat, s az a Fidesz-gondolkodás, melyet mint spécit hiába keresek, miért mond le az irodalomról mint minőségibb életéről, hosszú távon. Az persze szövevényes egy pókháló volna (benne mi a döglött légy), ha megrajzolná valaki, milyen volna, ha nem így volna. Azt már Andrásfalvy is megmondta, sértett csodálkozással a hangjában, hogy hát ő nem érti, 'sze a kormány többet fordít kultúrára, ezen belül irodalomra, mint Köpeczi (az is professzor volt!, érdekes!). Na persze, a *hard!* Az ember erre föl megsofoltja: ha egy professzor sem érti, akkor ki a bánat?

A Bánat pedig közben beállt, mint a kismarosi állomásra a vicinális. Az utóbbi három évben az irodalmat kiejtik a kormány kultúrára szakosodott szakemberei; vagy tán fel sem fogták, hogy volt itt valami kiejtenivaló; de már ki is esett. Dejsze a lendkerekes *hardokban* szíjcsattogató pragmatizmus nem más, mint az a cirkuszigazgató, akihez beállít a bolhaidomár: „Világszám!”, mire az igazgató elnyomja az asztalára kitett bolhát: „Bocs, egy bolha! Folytassa, hallgatom!” Vagy csak nem elég jelentős a terület taktikailag, uraim? Nem fejthető le róla az azonnali haszon számbőre? Ki tudja? Mert nincs, aki tudhatná! A teljes vezérkarban, le egészen a kultusztárca bolyhaiba, nincs egyetlen magyar–történelem szakos tanár. Vagy ha van, hát Néma Levente. S mit tesz ez, a dolog ilyen állásába' (ahogy Petőfi írja, mielőtt beugrik János a sárkány torkába)...? Megállni látszik az a lidércecs híresztelés, miszerint a fiúk csak Lázár Ervint ismerik (földről helyeselhető módon!), és Csukás Istvánt ismerik (úgy legyen, úgy!), mivel csak az ő meséiket olvasták. A gyerekeiknek, elalvás előtt.

Megy hát a magyar irodalom, mint kétszáz éve a minőségi létezés és bükkfa remény, a taktikailag alásorolt csónakján Kháronnak, lefelé Sztűx fénylő vizén? Mondják, hogy a helyzet erotikus. Nem a halál közelében felbuzgó testi vágyak értelmében – szebben úgy hívják, hogy a foszló fölöttes én ellenőrzése alól kiszabaduló ösztön –, hanem sokkal kifinomultabban, ahogyan Watteau festené meg: csontsín alakok révednek vissza a távolodó partra, mögöttük az el nem ért jövő, előttük az Alvilág folyójának a vakhomálya...

De hagyjuk a göthös képzelődést! Alkalmasint azért is ejti a kulturális kormányzat az irodalmat, mert napjainkban nincs szellemi élet, ami észre tudná vétetni magát s a műfajt és – végül is, miért is ne? – a politikai lehetőséget! Ebben az a legérdekesebb, mármint hogy napjainkra megszűnt a szellemi élet, magánbeszédnek vannak (ez is az!), nincsenek válaszok és odafigyelések; lehetőségek vak-vad megragadása van, Allgemeinnek vannak... szóval ebben az a legérdekesebb, hogy a második világháború előtt, az ezerszer kétségbe vont, néha joggal, néha jogtalanul leköpött óvilágban oázisos, pálmaligetes szellemi élet pezsgett; az írók figyeltek egymásra, kezdve, de nem végezve azon a karvalymutatványon, hogy hogyan kaparják ki egymás szemét; ehhez azonban legalább elolvasták egymást, már nehogy mellékaparjanak (József Attila és Babits und so weiter)... Mi történt? Még mindig nyomaszt, lapít a földhöz az a monumentális gyűlölködési élmény, amit második világháborúnak hívnak, s ami még a kor-

szakot tanulmányozgató magamfajta műkedvelő számára is egyre felfoghatatlanabb. Erre a gyűlölködési háborúra tolu rá aztán a gyűlölködési béke, s megkezdődik egy maroknyi, kezdetben értelmiségi hadjárata saját népe ellen. És még nem ér véget. Nem az csoda, Író Urak, hogy lassan már észre se vesszük egymást – következésképpen észre sem vesznek minket –, hanem az, hogy még tengődünk. Na persze mi egy szívós *soft* vagyunk, maradandóbbak, mint a minapában felavatott száz Szent István-szobor. Jó *hard* kőből.

Sok színes egyházi ünnepség, zenés-jelmezes felvonulás is volt – Fellini *Rómája* sápadt árnyjáték a szivárványos magyar valósághoz képest –, csoda-e hát, hogy a tömegbefolyással igazán meg nem gyanúsítható magyar író plebejus löketére az önimádat szertartásrendjét építő hatalomnak nem nagyon van szüksége? Helyes, uraim, kétségkívül Corvin-láncot kell osztogatni, inkább, mint hogy a mérleg serpenyőjébe a proletáriátus láncait vessük, s inkább, mint hogy akár Petőfi ifjú hőse csörgesse azt, még ha végül a zsarnok fejére száll is! Igen ám, uraim, csak hogy a plebejus fogantatású magyar íróval együtt a plebejus Adyt is ki tetszenek *hard*ani a magyar közérzületből. Furfangos rossztétemény folyik itt, az újjáépülő várromok árnyékában (nem családok remény). Azt tetszenek hinni, hogy a hit kérdését meg lehet oldani a költségvetési hiány csökkentésével? Hogy ez – jövőkép? A tatár bejövele virágillatú tavaszi forgószerű volt vala az Európai Unió bejövetelendéséhez képest. Mivel tetszenek majd védekezni, már ha fel tetszetek egyáltalán fogni, hogy lesz itt valami védekeznivaló? Húsz újjáépített romvárral, száz kő Szent Istvánnal, vagy mint dögghalál idején: zászlós templomi körmenettel...?

Már ha csak kívülről lesz bejövétel! Mert megeshet, hogy lesz belülről bejövétel is. Hogy ez mivel fog járni, ahhoz talán emlékezzünk – ölbe tett kézzel, malmozgatva, mint vadszőlővel befuttatott tornácán a világok legjobbikának voltaire-i bűvöletében merengő vidéki plébános –, emlékezzünk arra, hogy egyszer már milyen volt. Példának a Fidesz magamagát kínálja, amint áll itt, pár hónappal a választások előtt, fügefalevélnyi médiatámogatásába takarózva. Gonosz ismeretlenek (és azok is maradnak, amíg el nem árurom a nevüket!) azt állítják, hogy a Fidesz azért nem nyúlt hozzá a médiához, mert úgy ítélte meg – a gonosz ismeretlenek szerint helyesen! –, hogy úgysem boldogulna vele. Hagyta hát, hogy omoljék az a médiamóvár, amerre a súly viszi! Az elmélet tetszetős is, meg aztán mártírdicsfényt kanyaríthat az oktondi fej köré alkalomadtán. S az alkalom már csak olyan, hogy adódhat. Én azonban ezt nem hiszem, az élet-ösztön annál sokkal nagyobb a fiúkban, semhogy bedobták volna a gyeplőt a médialovak közé. De hogy akkor mit akartak, miben bíztak, és most – a médiaprérin, egy szál nem forgó forgópisztoly mögé bújva – miben reménykednek, az olyan rejtelmes, mint a Lincoln-sziget, mielőtt Nemo kapitány kiűzen a tűzhányóból.

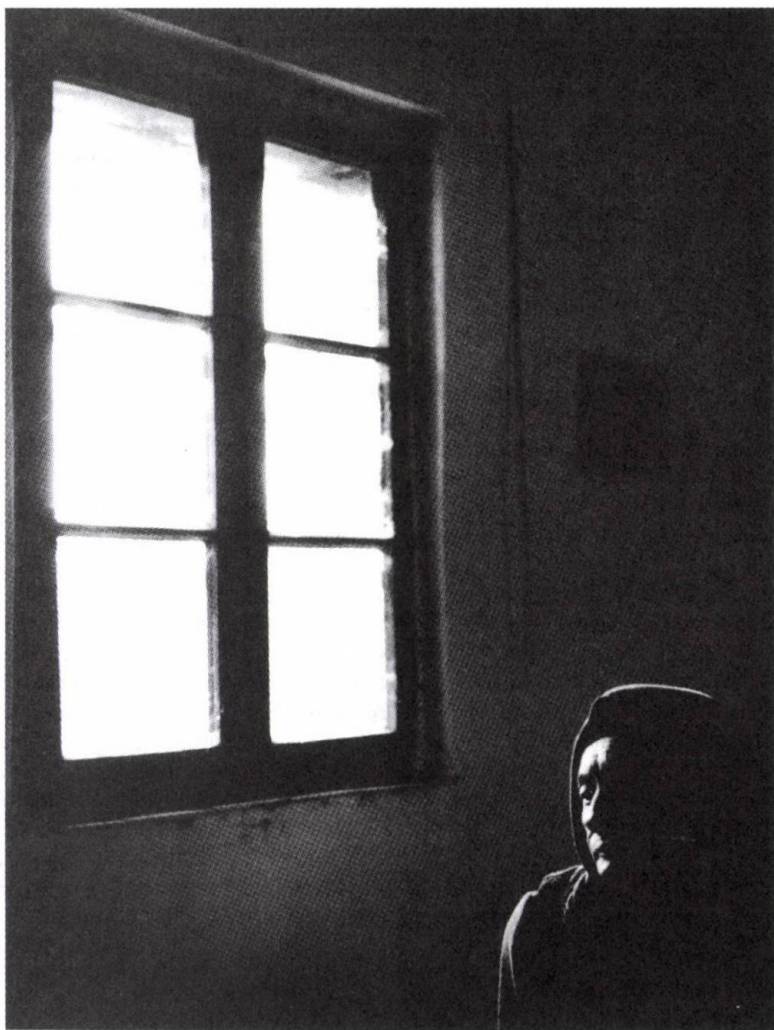
Ezen a szép rozsdás őszön megállapíthatjuk, hogy a két nagy kereskedelmi tévécsatorna, az RTL és a tv2 úgy úszik be a kikötőbe, mint két páncélozott csatahajó. A partról jól látható, hogy az ágyúkról lehúzzák a ponyvát, s kisvártatva mennydörgés adja hírül, hogy elkezdtek lőni a partot. Na de a védelem sem rest! Az őrség előrohan íziben, s bodzafa puskával, önkézzel metszett nyílvezzszővel már viszonozza is a tüzet. A vesszők még nem érik el a hajókat, na de majd közelebb jönnek azok, elég, ha csak akkor törik bele a hegyük a páncélba! Fakeréken előgördül, mint nagy kőhajító parittyá, a Heti Válasz! Kicsit olyan, mint egy lexikoncikkkel elegyített statisztikai zsebkönyv. Én persze a végsőkig mellettük vagyok!... Lehet, hogy a fiúk tényleg nem értenek a médiához, mint azt a gonosz ismeretlenek mondják; de hogy ennyire lehet nem érteni!

Ti, többiek – úgy értem, ti, kik vagytok Magyar Írók –, már ahogy válságos helyzetben lenni szokott, a második vonalban, poros (fáradt)olajfaligetben kuporogtok a sarkatokon, a széket már rég kivitte alólatok a szél, körös-körül sivatag, tevecsontvázak, szilícium... Mit is tehetnétek, hogy tanulságosan mülássátok az időt?! Felidézgetitek egymásnak Kőlcsey vitáját Herderrel.

*Vándor, állj meg! korcs volt anyja vére,
Más faj állott a kihúnyt helyére,
Gyöngé fővel, romlott, szívtelen;
A dicső nép, mely tanult izzadni,
S izzadás közt hősi bért aratni,
Névben él csak, többé nincs jelen.*

A hangotok rekedt, pattogzik, mint tűzhelyen felejtett fazék. A csatát nélkületek vívják; és nem értetek.

Budapest, 2001. augusztus 22–24., szeptember 3., október 2.

Magány (1972)